

ŠIAULIETIŠKOS RIZOMOS LABIRINTAI, ARBA TRUPUTĮ PAKELIUI SU ALPHONSO LINGIU

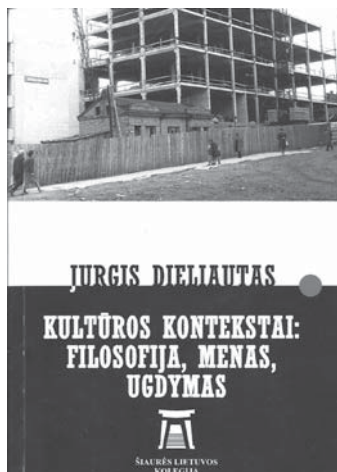
Vigmantas Butkus

Šiaulių universitetas

Literatūros istorijos ir teorijos katedra

P. Višinskio g. 38, Šiauliai

El. p. vigmantas.butkus@gmail.com

Dieliautas J. *Kultūros kontekstai: filosofija, menas, ugdymas*. Mokomoji knyga. Šiauliai: Šiaurės Lietuvos kolegija, 2009.

Jurgio Dieliauto knygą būtų galima pavadinti „įjuslinto“, emocingo mąstymo knyga. Sykiu tai yra „įvietinto“ mąstymo knyga: Šiaulių, šiaulietiškumo potyriai, provokuojantys įvairiausius samprotavimus, vaizdinius, yra įpinti ne tik į knygos tekstus, bet ir į potekstes, kontekstus, pretekstus samprotauti apie vieną ar kitą reiškinį, fenomeną, objektą. Knygoje samprotaujamų temų, problemų ir sričių yra itin daug. Juos mėginama aprėpti „kultūros“, „kultūros kontekstų“ sąvokomis, vis plečiant ir plečiant jų akiračius – į pavadinime nurodytuosius: filosofiją, meną bei ugdymą, ir nenurodytuosius: antropologiją, politologiją, mitologiją, literatūrologiją etc. Rašoma taip, kad tarp visų šių akiračių lyg ir nelieka aiškesnių sienų, ribų, pertvarų, rašoma, kaip pažadėta „Pratarmėje“, iš tikrųjų interdiscipliniškai. Bet kuris reiškinys gali pereiti į bet kurią kitą, lyg demonstruojama, kad viskas pasaulyje yra susilieję, susipynę daugybių daugybėmis saitų ir gijų, kad viską pasaulyje sulieja patiriančioji,

jaučiančioji sąmonė ir savimonė. Rašoma – it būtų liejamas (pa)sąmonės srautas, lyg nestabilizuojant analitinio žvilgsnio, kartais lyg artėjant prie analizuojamo reiškinių, kartais tolstant nuo jo, idant tarytum kokiame hėgeliškame *Entfremdungseffekt* ar brechtiškame *Verfremdungseffekt* akte susvetimėtumei su tuo reiškiniu, bet tik tam, kad jis po „susvetiminančios“ atitolimo akimirkos išnirtų naujoje šviesoje, pasirodytų naujais savo aspektais, naujais, netikėtai besiveriančiais rakursais, naujomis partirtinėmis savybėmis. Skaitant dažnai atrodo, kad knygos autorius jau pameta vieną ar kitą tekstą vienijančią giją, mintį, bet, apsukęs ratą kitą, prie jos, žiūrėk, vėl sugrįžta. Ir sugrįžta „nešinas“ naujomis produktyvomis išvalgomis, atsiradusiomis būtent tuomet, kai tie ratai buvo sukami, kai, atrodo, buvo negrįžtamai nutolta nuo pirminio, pagrindinio motyvo, nuo įprastos kompozicinės teksto disciplinos, įprastos mokslinio diskurso struktūros ir pasakojimo manieros.

J. Dieliauto rašymo maniera, stilistika gali erzinti, ir ne tik tuos, kurie yra ištikimi aiškiai struktūruotam, teleologiškumu, griežtesniu metodologiškumu pasižyminčiam moksliniam tekstui. Knygos autorius iš tikrųjų dažnokai papiktnaudžiauja nesibaigiančiais sinonimų ir vienasrūšių sakinio dalių srautais, ilgomis, viena kitą vejančių retorinių klausimų eilutėmis, laisvų asociacijų principu „nuo Ainošiaus pas Kaipošių“ skaitytoją „varinėjančia“, bet, kaip minėta, galiausiai į pagrindinės temos vagą vėl sugrįžtančia minties logika, staigiais perėjimais nuo mokslinio prie eseistinio, o kai kur – net prie meninio stiliaus, pasikartojimais, improvizacinio džiaz muzikavimą primenančiomis variacijomis. Šiek tiek per dažnai tų savo stiliaus ir laisvos rašymo manieros savumų autorius pats nebesuvaldo, tada vietoje neretai knygos vietai būdingos moksliskai eseistiškos elegancijos – nenoromis, nevalingai – prasikiša „įmantraujančios“ ekstravagancijos ar gremėzdiškų sintaksinių „rizomų“ fragmentai. Ir skaitytojui belieka spėlioti, ko autorius tokiose vietose pritrūko: ar paprasčiausiai geros valios, ar kompetencinės galios kalbiškai, „tekstiškai“ galynėtis su labai bėgliais, labai dinamiškais ir pakankamai šakotais savos emocijos minties srautais.

O šie srautai *mokomojoje knygoje*, kuri iš esmės yra svarstomų temų ir problemų požiūriu susistemintas straipsnių bei recenzijų rinkinys, apima labai įvairius dalykus. Vienas jų – ugdymas, edukologija. Tiesa, veltui knygoje dairytumėmės ir ieškotume *mokomajai knygai* lyg ir privalomų dėmenų: *klausimų*, į kuriuos studentai turėtų ieškoti atsakymų,

užduočių, kurias jiems būtų privalu atlikti, ar *temų*, kurias studentai turėtų išgvildinti, rengdami referatus arba panašius darbus. Tokių dėmenų buvimas radikaliai prieštarautų J. Dieliauto „proteguojamai“ ugdymo(si) filosofijai, kuri aiškiai oponuoja tradicinei edukologijai: „Pedagoginės technologijos ne tik palengvina, bet ir iškreipia žiūrėjimą. Nebelieka atradimo nuostabos ir atradimo džiaugsmo. Kaip galima stebėtis, jei viskas aišku ir savaime suprantama? Kaip galima džiaugtis kažką atradus, jei viskas jau atrasta?“ (30)²¹. Kitaip tariant, kaip būtų galima formuluoti kažkokius apibrėžtus klausimus ar užduotis (t. y. telktis pamatines „pedagogines technologijas“), jeigu jie – kaip tokie – jau savaime *nukreipia* į tam tikrus *kryptingus* atsakymus bei sprendimus. Knygoje ne vienoje vietoje leidžiama suprasti, kad jos autoriaus mokymas „nėra institucinis, technologinis, automatinis, anoniminis mokymas, kuris neleidžia mokytis, <...> užgožia patį mokymąsi“ (ten pat). Vietoj institucinio, „technologinio“ ir panašaus mokymo(si) siūloma orientuotis į „neprievartinius ugdymo modelius“ (p. 131–132), į „naująją paidėją“ – „sielos ugdymą, lavinimą ir lavinimąsi pačiomis įvairiausiomis priemonėmis“ (p. 132), teigiama, kad „šiuolaikinio ugdymo filosofinis pagrindas“ turėtų būti „drąsa būti (P. Tillichio sistemoje) ir drąsa kurti (R. Meyaus sistemoje)“ (p. 135).

Gerokai supaprastinant problemą, galima sakyti, kad knygoje aktualizuojama kažkas panašaus į tai, kas vadintina mokyklos / kolegijos / universiteto dvasia, kurį jau pati savaime ugdo tą, kuris yra ugdytinas ir kuris nori būti ugdomas, tą, kuriam ugdymas(is) „universiteto koridoriuose“ duoda nė kiek ne mažiau nei ugdymas(is) auditorijose ar bibliotekose. Ne veltui čia pavartojau žodžio formą „ugdytinas“, nes J. Dieliauto siūloma labai plati, laisva ir filosofiška suprantama edukologijos samprata apima tik *tuos*, kurie iš tikrųjų nori ir gali būti ugdomi, yra ugdytini. Apie *kitus*, *kitokius*, kurie, nors tai ir nutylima, bet savaime aišku, kad sudaro ugdytinių daugumą, knygos autorius dažniausiai nieko ne(pa)sako. Galbūt atmesdamas dabar korektišku laikomą lygiavos principą ir „palikdamas“ kitokius ugdytinius vien tik „technologinei“, „institucinei“ edukologijai? Edukologijai, kurios visa niveliuojančiai sistemai ir pats priklauso, tačiau tą priklausomybę – dėstymą, dėstytojavimą – įvertina tarsi „iš atstumo“:

²¹ Čia ir toliau tekste, cituojant recenzuojamą knygą, skliausteliuose nurodomas tik jos puslapis.

Akademinis, auditorinis laikas kupinas įvairiausių šnekų. <...> Šneki ir, rodos, pats tegirdi savo duslų balsą. Niekas neiškyla ir niekas nepasirodo. Neiškylantys klausimai, baimingi veidai, nenoras prabilti, prašnekti. <...> Esi tarp klausimų ir atsakymų. Esi tarp maišto ir prievolės. Užsimiršęs savo šnekoje žvelgi į auditoriją, kupiną slėpiningos, išraiškingos įvairovės. Išorėje dialogo nėra ir negali būti. Yra baimingas ir klusnus klausymas, yra laukimas komandų ir nurodymų. Yra ir įpročiu virtusi baimė viską atsiminti ir viską užsirašyti. Bet aš matau tą patį despotišką akademinės ministerinės-isterinės mašinos raštą jų sutrikusiuose kūnuose. Kūnuose, virtusiuose prievole sėdėti ir išraiškingai tylėti. (p. 63)

Kai knygoje *Kultūros kontekstai: filosofija, menas, ugdymas* svarstomos meno problemos, išsamiausiai kalbama apie meninę fotografiją (daugiausia skyriuje „Vizualusis fotografijų turinys“) ir grožinę literatūrą (daugiausia skyriuje „Kūniškoji problematika“). Iš rašytojų ilgiausiai apsisistojama ties Alfonso Nykos-Niliūno dienoraščiais, poezija, mažiau – ties Sauliaus Tomo Kondroto proza. Literatūroje, kaip byloja jai skirta skyriaus antraštė, J. Dieliautui svarbiausia kūniškoji dimensija, kūno „išsirašymas“ į literatūrą bei to „išsirašymo“ perskaitymo galimybės. Pastarąsias knygos autorius supranta labai plačiai, sakydamas, pavyzdžiui, kad A. Nykos-Niliūno „kūno metaforiką galima svarstyti daugeliu aspektų. Jo kūryboje kūniškumas yra susijęs ir su teologija, ir su metafizika“; „Jo poezija yra vykęs mėginimas sukurti kūno dramą, pateikti mums kūno ontologijos bandymus“ (p. 122; 128). J. Dieliautas pateikia kiek kitokią ir, suprantama, nepalyginamai siauresnę kūniškai fenomenologinio A. Nykos-Niliūno perskaitymo versiją nei Giedrė Šmitienė išsamioje monografijoje *Kalbėti kūnu. Fenomenologinė Alfonso Nykos-Niliūno kūrybos studija* (2007). Gaila, kad recenzuojamoje knygoje nėra visiškai jokios polemikos ar dialogo su šia monografija, tačiau, kita vertus, jų lyg ir negali būti, nes J. Dieliauto straipsniai apie A. Nyką-Niliūną rašyti keleri metai iki G. Šmitienės monografijos pasirodymo, o įtraukdamas juos į knygą autorius nebeprisidairė į vėlesnius, nors metodologiškai ir panašius poeto kūrybos svarstymus. Kita vertus, nepaisant apeliavimo į tą patį, kaip ir G. Šmitienė, pagrindinį autoritetą – į Maurice Merleau-Ponty, galima priartinti minčiai, kad „sampratų nesuderinamumas apibrėžiant kūniškumo sąvoką, apibūdinimų įvairovė rodo paties kūniškumo daugiamatiškumą, įvairiapusiškumą, problemišumą ir sykiu atvirumą įvairiausiems svarstymams“ (p. 117). A. Nykos-Niliūno atveju J. Dieliautas daug labiau nei

G. Šmitienė linkęs aktualizuoti „postmerlopontistines“ Valerijaus Podorogo ir Alphonso Lingio fenomenologijas.

Su A. Lingio filosofine antropologija J. Dieliauto knygos santykis yra, sakyčiau, ypatingas. Ne vien dėl to, kad tai vienur, tai kitur vis apeliuojama į A. Lingio raštus, kad jie tai šen, tai ten cituojami, kad jie užima daugiausia vietos literatūros sąrašė. Ir net ne dėl to, kad pirmojo knygos skyriaus „Kelionių filosofijos etiudai“ abu straipsniai tiesiogiai susiję su A. Lingio darbais: straipsnis „Alphonso Lingio egzistencinė antropologija“ skirtas tiesioginei A. Lingio darbų refleksijai, o straipsnis „Kelionių patirties kūniškosios schemas“ aidu atkartoja ir sykiu savitai varijuoja A. Lingio studijose, pavyzdžiui, *Pavojingos emocijos*, *Ttuantin-suyo* apmąstomas problemas. Santykis yra ypatingas dėl to, kad J. Dieliauto ir mąstymo, ir rašymo stilistika, ritmika, „faktūra“ iš esmės yra „lingiškos“. Drašiai galėčiau sakyti, kad vargu, ar yra Lietuvoje kitas toks akademinio pasaulio atstovas, kurio darbuose galėtume apčiuopti intensyvesnę A. Lingio metodologijos pulsą, pasaulio matymo / mąstymo panašumą, rašymo būdo artimumą nei knygos *Kultūros kontekstai: filosofija, menas, ugdymas* autorius. Nežinau, ar šiuo atveju tiktų žodis „pasekėjas“, tačiau tai, kad J. Dieliautas *pa-seka* A. Lingio pėdomis yra labiau nei akivaizdu, kaip akivaizdu ir tai, kad į „lingiškus“ panašius tekstus J. Dieliautas rašė dar iki A. Lingio darbų „atėjimo“ į Lietuvą, kad „lingiška“ filosofinės antropologijos metodologija yra adekvati J. Dieliauto *natūrai: kūniškai jo mąstysenai*, kuri integruoja *savus, autentiškus išgyvenimus, pojūčius, savas emocijas, jausenas*. Matyt, variantas, kai kokia nors metodologija, nesvarbu kokia ji bebūtų, yra ne mechaniškai-instrumentiškai „pasiskolinama“, pritaikoma, bet *organiškai (kūniškai?)* tinka kokiam nors žmogui, yra pats optimaliausias metodologijos taikymo, tiksliau, jos funkcionavimo bei plėtojimo(si) variantas.

Suprantama, čia nenoriu pasakyti, kad J. Dieliauto knygoje esantys straipsniai yra „lingiški“ nepriekaištingai. Recenzuojamos knygos autoriui stinga, kartais ir *labai* stinga tiek A. Lingiui būdingos stilistinės teksto dermės bei skaidrumos, tiek lyg atsiveriančios, bet sykiu ir vis išslystančios „iš rankų“, vis tekančios minties gilumos, tiek kontekstų pločio, tiek neapbrėptųjų patirties horizontų ir t. t. Tačiau, kaip rašoma „Pratarmėje“, saviti „dialogai su Alfonsu Lingiu“, „dialogai netiesioginiai, neempiriniai, o tekstiniai“ (p. 10) tikrai įvyksta ir dažnai pavyksta. Kaip – nors ne be priekaištų – pavyksta ir „lingiški“ knygos autoriaus „monologai“.

J. Dieliautas rašo apie keliones, apie jų keliamas patirtis, apie jų sužadinaimą pažinimą, jis pats keliauja, bet keliauja ne po debesų gaubiamą senovės inkų Maču Pikču miestą ir ne po tolimąją Te Pito O Te Henua salą, kur driekiasi A. Lingio maršrutai, lydimi jo filosofinių-antropologinių (savi)refleksijų. Recenzuojamos knygos autorius „keliauja“ daug, bet kone išimtinai (ir ištikimai) vien po Šiaulių miestą:

Gyvenimas lėmė gyventi Šiauliuose. Šio nurašyto, mįslingo, dar nepapusio savimi miesto erdvės vedė ir tebeveda, gundė ir tebegundo. Išvaikščiotos, išsėdėtos, išžvalgytos, išsvajotos, išgedėtos erdvės ir maršrutai tėra nematoma rizoma. Nežinai ir negali pasakyti, kodėl čia negali įleisti šaknų, bet esi su kažkuo galutinai susisaistęs. Tie komunikaciniai-kultūriniai saitai nėra kaip nors pažymėti, nėra kieno nors kartografuoti. Kai kada šios erdvės virsta visa klampinančia pelke, kai kada – saulėtomis impresijomis. Patyrimas būna ekstaziškas, perteklingas, gelmingas, jei jį suvokiame kaip metafizinį svaigulį. <...> Kuo svarbios kelionės? Pats mąstymas nėra metodas, o vos matomas kelias. Kur veda ir kur krypsta šis kelias? Tai gali būti kelionė į ten ir atgal. Tokios yra estetinės, religinės, moralinės, kitaip tariant, metafizinės kelionės / klajonės. Tai gali būti kelionė „į save“ kaip nesibaigianti savianalizė ar kelionė „po patį save“ vidinių monologų pavidalu. Sunku pasakyti, kur yra tikra ir kur įsivaizduojama kelionė. Sunku tiksliai apibrėžti, kada prasideda ir kur baigiasi mūsų kelionė. Galbūt pats gyvenimas ir yra pastebimos / nepastebimos kelionės. <...> Šie kelionių filosofijos etiudai yra polemiški pasvarstymai, ar verta ir kaip verta keliauti? (p. 10)

Į tuos klausimus daugiausia „atsakinėjama“ jau minėtame pirmame knygos skyriuje „Kelionių filosofijos etiudai“ ir antrame, „šiaulietiškiausiame“, skyriuje „Patyrimo labirintuose“. Kad patyrimo labirintai susipina su vidinių klajonių ir šiaulietiškų kelionių labirintais, labai aki-vaizdžiai matyti straipsniuose „Pelkės rizoma: gyvenimas Šiauliuose“, „Alaus metafizika“, „Kas yra provincija?“, „Kasdienybės poetika“ ir kt. Pasak knygos autoriaus, „rizoma yra ne tik virtualus, bet ir somatinis, sensorinis afektų tinklas, kuris išsiplėtoja, išsiskleidžia gyvenant kurioje nors vietovėje“ (p. 50). Mąstymas, tiksliau, įtekstintas prisiminimas to mąstymo, kuris skleidėsi, kai buvo skubriai ar lėtai eita viena ar kita Šiaulių gatve, kai buvo veikta, būta vienoje ar kitoje Šiaulių vietoje, ne tik mąstant, bet kartu ir intensyviai jaučiant, girdint, uodžiant, matant, patiriant, išgyvenant teigimas ar neigiamas emocijas, jų sampynas. *Kūnu* patiriant ir išjaučiant Šiaulių miestą irgi kaip tam tikrą „regimą ir

apčiuopiamą *kūną*“ (p. 55; išskirta – *V. B.*), jį vertinant kritiškai, kartais galbūt net pernelyg kritiškai, bet sykiu savinantis, t. y. atrandant jame savo savastį, ieškant tos savasties priežasčių, reflektuojant jos daugialybiškumą. Pripažįstamas ir atvirai, „kibiai“ svarstomas Šiaulių marginalumas: „mirgantis margas marginalijų miestas“, kuris sviedžia tave „į paribį, sąveiką, dialogą, totalinę ‘tarp’ terpę. Tarp savęs ir ne savęs, tarp tikro ir menamo, įsivaizduojamo ‘aš’“ (p. 61). Kalbama, kad miestas, kuriame „gyvenimas lėmė gyventi“, neturi „nuoseklios tradicijos“, „pagrindo“, tačiau tuoj pat klausiamas: „Bet gal pagrindas gali būti tai, kas nuolat juda, virpa, keičiasi?“ (ten pat).

Ir turbūt nesuklysiu sakydamas, kad pristatomos J. Dieliauto knygos pagrindas yra būtent toks. Patyriminis. Renčiamas ant imlaus patyrimo, kuris, sugerdamas, „suimdamas“ viską savin, nė akimirksniui nesustoja, teka, lekia, kinta, modifikuojasi, tiesiog *nenustygsta vietoje*. Kaip vaikystėje, kada patyriminė atvirumo pasauliui nuostaba tiesiogine šių žodžių prasme laukia už kiekvieno kampo. Neatsitiktinai straipsnyje „Vaikas vaikaujantis: fenomenologinės variacijos vaikystės tema“ ir prisimenami tie, pavyzdžiui, Ludwigas Wittgensteinas, kurie esą „visą laiką gebėjo išsaugoti savyje vaiką“ (p. 136), ir svarstoma apie (auto)biografinį *vaiką savyje*. Straipsnio pavadinimo pradžią sudaranti Herakleito frazė *vaikas vaikaujantis* pirmiausia susiejama su Friedricho Nietzsche's veikalo *Štai taip Zaratustra kalbėjo* teiginiais apie vaiką kaip trečią, galutinį dvasios virsmo etapą, po to sykiu ir rimtai, ir žaismingai apmąstoma, aktualizuojant buvusias savas vaikystės atmintis bei tebesamas savas *vaikavimo* patirtis. Daromos išvados, beje, gerokai psichoanalitiškos ir kiek fundamentalizuojančios: „Mes ir toliau turime daugybę vaiko pretenzijų, tik jos paslėptos po racionaliomis ambicijomis, pridengtos įvairiausiomis intelektualizuotomis pretenzijomis, kitaip įformintos, įmantriai įvardytos“; „Vaikystė pati mums primena save. Ji mus ir toliau nematomai formuoja“ (p. 149; 150). Tačiau fenomenologiški „ikiššvadiniai“ *vaikavimo* pamąstymai yra toli nuo bet kokio fundamentalumo, jie – kone ištiesai impresiški, eseistiškai fragmentuoti, asociatyviai „šoklūs“ kaip tos Vinco Krėvės veikėjo mažo vaiko Antanuko mintys, kurios „šokinėja kaip vasaros metu mažas paukštukas tarp žalių lapų“ („Antanuko rytas“).

Vaikavimo fenomenas pristatomoje knygoje, mano nuomone, natūraliai pratęsia vadinamąjį *poetinio mąstymo* fenomeną, kuris turbūt išsamiausiai atskleidžiamas straipsnyje „Kasdienybės poetika“. J. Dieliautas

terminą (jis tai vadina terminu) *poetinis mąstymas* pradžioje pristato kaip „įtartina“, sakydamas, jog Lietuvoje yra tik du autoriai – „A. Andrijauskas ir V. Rubavičius, besistengiantys savo rašiniams poetiniam mąstymui suteikti lygiavertį [*su kitais mąstymo būdais* – V. B.] statusą“ (p. 82–83). Knygos autoriaus nuomone, *poetinis mąstymas* yra parankus aprašyti kasdienybės įvairovę. Kadangi „ne visi [*kasdienybės*] įvykiai, ne visi <...> reiškiniai pasiduoda kalkuliacijai, logizacijai, verifikacijai ar detalizacijai“, pagelbėti esą čia galėtų būtent poetinis mąstymas, kuris „stimuliuoja intencionalumą, nuojautas, išpėja, nukreipia, leidžia prasibrauti prie pirminių fenomenų, pirminių [*vaikystės?* – V. B.] patirties formų“ (p. 83), „poetinis santykis su tikrove leidžia išsaugoti asmeninius, tegul ir marginalius santykius su tuo, kas yra“ (p. 90). Kaip recenzijos skaitytojas jau tikriausiai aiškiai pajuto, J. Dieliauto santykis su visais tikrovės reiškiniais, apmąstomais knygoje, yra ne tik „lingiška“ fenomenologinis-antropologinis, bet ir poetinis. Svarbiausia, kad jis yra, nesibaiminant marginalumo ir panašių pas mus atsainiai vertinamų neva „paraštinių“ būsenų, autentiškas. Tiesa, prie labiau ar mažiau „tvarkingų“, „disciplinuotų“ filosofijos, antropologijos, kultūrologijos, edukologijos etc. tekstų ir „disciplinuotai“ juose išdėstytų vienos ar kitos srities dalykų linkusį ar „prilenktą“ skaitytoją toks santykis kartais verčia priešintis, bet netrukus įtraukia gyvastingumu, originalumu. Knygos *Kultūros kontekstai: filosofija, menas, ugdymas* autorius kaip didžiausios blogybės vengia vadinamųjų moksliniams straipsniams keliamų stiliaus, struktūros, metodikos ir pan. reikalavimų. Tokiu būdu jam dažniausiai pavyksta išvengti referavimo, standartizacijos, vienos ar kitos mokslo srities *turinio konjunkčios*.

Tiesa, referavimo nepavyksta išvengti kai kuriose paskutinio skyriaus „Vizualusis fotografijų turinys“ recenzijose (dar nepamirėta, kad knygoje, be straipsnių, publikuojamos ir kelios „žanriškai“ straipsnių link artėjančios recenzijos): recenzijoje apie Ričardo Dailidės fotoalbumą *Laiko labirintuose* (2007) „Fotografinis laiko labirintas“ ir ypač recenzijoje apie bendrą lietuvių ir latvių fotoprojektą „Veidai ir vaizdai: žmogus ir jo aplinka“. Kai kuriose jų vietose užsiimama pačiu nedėkingiausiu darbu: eskiziškai, nors ir eseizuotai atpasakojama tai, kas užfiksuota vienoje ar kitoje fotografijoje. Skaitytojas gali pasijusti taip, tarsi jam būtų giriamas koks nors egzotiško tolimos šalies valgio prieskonis, prie kurio jo paties skonio receptoriai nebuvo prisilietę ir galbūt niekada neprisilies. Tokių nesusipratimų išvengiama Aleksandro Ostašenkovo fo-

toalbumo *Mirties sodas* (2008) recenzijoje ir straipsnyje „Akmens nuoguma: variacijos fotografinio akto tema“, kuriame analizuojama viena fotomenininko – R. Dailidės – fotografija, tiksliau, samprotaujama apie akmens nuogumo ir žmogaus kūno nuogybės fenomeną, remiantis šioje fotografijoje regimu vaizdu, jo kompozicija, jo šviesotamsos tonais ir kitomis jo savybėmis. J. Dieliauto knygos skaitytojas tik šiuo vieninteliu atveju ir tegali patikrinti autoriaus samprotavimų adekvatumą fotografijai, kadangi knygoje tėra publikuojama viena vienintelė fotoreprodukcija, bet ir ta pati – mažutėlė, neryški.

Vardydamas kelis didžiausius *formalius* priekaištus, adresuotus knygai *Kultūros kontekstai: filosofija, menas, ugdymas*, ir pradėčiau nuo to, kad fotografijos menui skirtas paskutinis jos skyrius tiesiog privalėjo būti bent minimaliai iliustruotas tinkamo dydžio ir padorios poligrafinės kokybės nuotraukomis, bent keliomis, bent atsirinktinai tokiomis, į kurias knygos autoriaus dėmesys sukongcentruotas plačiausiai, esmingiausiai. Tai pirmas priekaištas. Antras: knygoje nėra į ją įtrauktų straipsnių bei recenzijų bibliografijos, kur, kada ir koks straipsnis ar recenzija buvo publikuoti (priminsiu, kad tokie duomenys panašaus profilio knygose paprastai surašomi arba po kiekviena jos publikacija atskirai, arba knygos pabaigoje bendrai). Trečias: į knygą buvo galima neįtraukti kai kurių aiškiai silpnesnių ir iš jos konteksto „išskrintančių“ tekstų, pavyzdžiui, trumputėlio, vos pusantro puslapio teuzimančio pranešimo keistai suformuluotu pavadinimu „Šiuolaikinis etosas etika“, minėto referatyvoko „Veidai ir vaizdai: žmogus ir jo aplinka“. Paskutinis, ketvirtas, bet pats didžiausias priekaištas: knygoje palikta tiek visokių klaidų, ypač korektūros, kad apie jas būtų galima parašyti atskirą ir labai piktą kritinį straipsnį.

Šią recenziją norėtuši baigti citata iš minėto knygos straipsnio „Pelkės rizoma: gyvenimas Šiauliuose“: „Tu esi savo paraščių rizomoje ir siunti atvirlaiškius Deleuze’ui“ (p. 63). Atskiros knygos vietos tikrai primena tokius atvirlaiškius, tik ar jie iš tikrųjų, kaip čia pat minoriskai konstatuoja J. Dieliautas, „grimzta į pelkes“ (ten pat)? Norėčiau tikėti, kad ne, kad jie tikrai pasiekia bent kiek delioziškai nusiteikusį skaitytoją.